

Rahapolitiikka- ja tutkimusosasto

Essi Eerola

Muistio

3.6.2024
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

SP/2024/317

Julkinen

1 (2)

Suomen Pankin asiantuntijalausunto HE 61/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain 84 ja 85 b §:n ja eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

1 Tausta

Hallitusohjelmaan ei ole kirjattu merkittäviä muutoksia verotuksen rakentamiseen. Arvonlisäverotuksen osalta ohjelmassa oli mukana ehdotus 10 % alennettuun arvonlisäverokantaan kuuluvien hyödykkeiden siirtämisestä 14 %:iin lukuun ottamatta sanoma- ja aikakauslehtiä. Lisäksi kevään 2024 kehysriihessä hallitus päätti esittää yleisen arvonlisäverokannan sekä vakuutusmaksuveron verokannan korottamista 24 prosentista 25,5 prosenttiin.

Verotuksen kiristämällä on negatiivisia vaikutuksia talouteen ja Suomen kokonaisveroaste on edelleen verrattain korkea. Sen takia veronkiristyksissä on perusteltua painottaa laajoja joustamattomia veropohjia. Samalla on järkevää kehittää verorakennetta neutraalimpaan suuntaan. Kokonaisuutena veronkiristysten painottumisen arvonlisäverotukseen voi nähdä osana tätä tavoitetta.

Arvonlisäveron tavoite on verotulojen kerääminen julkisten palveluiden ja tulonsiirtojen rahoittamiseksi siten, että aiheutetaan mahdollisimman vähän haittaa yritysten ja kotitalouksien toiminnalle. Tutkimusten perusteella alennetut verokannat eivät ole tehokas tapa tukea pienituloisia. Sen takia arvonlisäverotuksessa tulisi pyrkiä kohti neutraalimpaa (yhtenäisempää) verorakennetta.

2 Hallituksen esityksen arviointi

Yleisen alv-kannan korottamisen aiheuttamia kustannuksia esim. taloudellisen toimeliaisuuden vähenemisen kautta on tarkasteltu hallituksen esityksessä. Tässä lausunnossa esitetään hallituksen esityksen tarkasteluihin kolme täydentävää huomiota.

Hallituksen esityksessä yleisen alv-kannan korotuksen vaikutusta kotitalouksien ostovoimaan tarkastellaan suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin. Veronkorotus kuitenkin vähentää myös niitä tavaroita ja palveluita, jotka tietyllä määrällä kertyneitä säästöjä on mahdollista hankkia. Veronkorotus kohdistuu siis

sekä tuloihin että varallisuuteen. Jälkimmäinen vaikutus ei tule huomioduksi, kun ostovoiman muutos suhteutetaan käytettävissä oleviin tuloihin.

Koska vuotuiset tulot vaihtelevat elinkaaren aikana enemmän kuin kulutus, tulonjakoarvio olisi perustellumpaa suhteuttaa vuotuisen kulutukseen tai elinkaarituloihin. Näillä vaihtoehtoisilla tavoilla arvioituna arvonlisäveron kiristys näyttäytyy todennäköisesti vähemmän regressiivisenä kuin vuosituloihin perustuvan analyysin perusteella voisi arvioida. Aineistorajoitteiden takia tällaisia analyyseja ei kuitenkaan yleensä tehdä.

Toinen huomio liittyy sosiaalietuuksien indeksointiin. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, sosiaalietuuksien indeksisidonnaisuus vähentää arvonlisäveron korotuksen regressiivisyyttä. Koska osa sosiaalietuuksien tarkistuksista on jäädytetty, tämä tulonjakovaikutuksia tasaava mekanismi ei nyt toimi täysimääräisesti. Työeläke on kuitenkin jäädytyksen ulkopuolella. Tämä tarkoittaa, että eläkeläisten ostovoima on osittain suojattu alv-korotukselta. Koska alv-korotus nostaa työeläkkeiden tasoa, se lisää työeläkemaksun nousupainetta. Työeläkemaksun nousu puolestaan pienentää suoraan ansioverotuksen veropohjaa ja pienentää tulevaisuuden ansiotuloveron verokertymää.

Kolmas huomio koskee arvonlisäveron tai yleisemmin kulutusverojen vaikutusta työn tarjontaan. Hallituksen esityksessä todetaan: ”Työllisyyden voidaan arvioida heikentyvän kulutusverotuksen kiristymisen seurauksena muun muassa siitä syystä, että kulutuksen verotuksen kiristymisen arvioidaan pienentävän kulutusmahdollisuuksia ja lisäävän vapaa-ajan houkuttelevuutta työn tarjonnan kustannuksella.” Tämä on tärkeä asia. Verotuksen kiristämisen vaikutuksia verotuottoon arvioivassa tutkimuskirjallisuudessa kulutusverot lasketaan yleensä mukaan työn verokiilaan, kun arvioidaan veronkiristysten vaikutuksia esim. verotuloihin.¹ Alussa mainittu arvonlisäverotuksen veropohjan joustamattomuus johtuu siis erityisesti siitä, että vero kohdistuu myös kerrytettyihin säästöihin.

Jakelu

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto

¹ Suomalaisella aineistolla tehtyjä tarkasteluja aiheesta ks. esim. Kirkko-Jaakkola ja Kotamäki (2022): ”Kasvataako ylimmän marginaaliveron kevennys verotuloja?”, Kansantaloudellinen aikakauskirja 118: 217–239.